

És viable el gènere tràgic en l'actualitat? «La tragèdia és irreparable —diu Steiner—. No pot comportar una compensació justa i material per tot el que s'ha patit.» Què pot dir (fer) la tragèdia després de les grans «calamitats» de la història d'aquest últim segle? Realment pot tenir alguna cosa a dir? Pot servir d'alguna cosa? És necessària? I si és que sí: hem de reformular la idea tràgica? Quines propostes d'escriptura dramàtica contemporània proporcionen alternatives per a aquesta reformulació?

A l'article de Juan Mayorga que trobareu entre els textos del nostre dossier, l'autor parla del «retorn» de la tragèdia, morta, segons Nietzsche, d'ençà d'Eurípides. Aquest suposat «retorn» —sempre segons Mayorga— vindria de la mà de les propostes d'Artaud (de l'aplicació del seu «teatre de la crueltat»). La tragèdia contemporània, doncs, tendiria a recuperar la vida, el cos, el conflicte còsmic, i passaria la pàgina d'una dramaturgia basada en el famós «conflicte psicològic». Però són només els plantejaments d'Artaud allò que avui ens acosta al concepte de «tràgic contemporani»? I, en cas afirmatiu, com apliquem aquesta perspectiva al teatre de text actual?

Força vegades, posem per cas, s'ha parlat del teatre de Sarah Kane com d'una dramaturgia tràgica. Al número 22 de PAUSA, als seus articles sobre l'autora de *Blasted*, Esteve Soler i Diana González vinculen l'obra de Kane a les propostes d'un altre autor britànic, Howard Barker. Barker teoritza sobre dues menes de teatre. Al primer, el «teatre humanista», els espectadors estan d'acord i riuen plegats, estan convençuts que l'art s'ha de comprendre i que l'enginy facilita el missatge, saben que l'actor no és l'autor i que ells —l'auditori— són homes i dones cultes; però tornen a casa feliços o enfortits. Al segon, el «teatre de la catàstrofe», els espectadors de vegades es posen d'acord i riuen per amagar la por, estan convençuts que l'art planteja un problema de comprensió, que no hi ha missatge, que ells no poden copsar-

ho tot —ni tampoc l'autor—; però tornen a casa dividits, pertorbats o sorpresos. El teatre tràgic de Kane s'ajustaria a la segona etiqueta. D'altra banda, la relació entre la idea de *crueltat* artaudiana i la idea barkeriana de *catàstrofe* sembla evident.

González, en un altre sentit, cita Ken Urban per encabir l'obra de Kane en una suposada «ètica de la catàstrofe». És a dir, aquella ètica que s'adjudica un lloc en circumstàncies extremes i desfavorables. Usat així, el terme *catàstrofe* en el teatre de Kane té un sentit molt més «literal» que no pas quan és definit per Barker: parlem ara de la «catàstrofe» que comporta tota situació humana portada «al límit». Aquesta situació assumeix de manera natural el *sentiment tràgic contemporani*, que es defineix en la superació de la idea de progrés o de linealitat de l'acció, en l'esgotament del present, en la consciència que l'ésser humà només té l'ara i l'aquí. Per a Sarah Kane, la «catàstrofe» consisteix simplement a fer que l'ara i l'aquí siguin extrems. ¿Pot ser, doncs, que la via per ressuscitar la tragèdia passi per aquesta «exaltació de la consciència d'aquest instant etern i de tot allò que comporta: el gaudi vitalista del *carpe diem* i el desencant de saber que és l'únic que tenim»? I també per «la recerca incessant de l'amor» —a la manera de Kane—, mentre dura aquest instant intens i fugaç?

El «present extrem» i estàtic de la nova textualitat tràgica es manifesta gairebé sempre en una forma «informe», caòtica i aleatòria. ¿Serveixen la fragmentació, l'heterogeneïtat, l'acronisme o les crisis del subjecte i de la història en l'escriptura contemporània per definir un «caos», diguem-ne postdramàtic —per no dir postmodern—, que respongui al «problema de comprensió» que reclama Barker? Hi ha una relació directa entre *caos* i *catàstrofe*?

Rafael Spregelburd, en un altre dels textos del nostre dossier, parla de «catàstrofe» en una nova accepció: construir una acció en què s'exacerbin els efectes de tal manera que no en puguem rastrejar les causes (també trencar, per

tant, la causalitat dramàtica i el sentit de la fatalitat tràgica convencionals). En aquest nou sentit, *catàstrofe* té a veure amb una fatalitat arbitrària, aleatòria, casual, és a dir, caòtica. Segons l'autor d'*El pánico*, el dramaturg ha de jugar a la constant «contradicció» (destruir els modes de producció i de recepció convencionals), ja que el públic és mandrós i no vol fer treballar la imaginació. En aquest sentit, la teoria de Spregelburd també s'acosta al «teatre de la catàstrofe» de Barker.

Podem concloure que hi ha una idea comú: la destrucció dels procediments burgesos (humanistes) de producció i de recepció —una nova forma, una nova filosofia— pot vehicular el sentiment tràgic contemporani. ¿Però no estem dient amb tot això que tota l'aventura dels drames moderns i contemporanis, a la recerca constant d'una nova forma, és una aventura —i permeteu-nos el joc de paraules— tràgica des dels seus inicis?

En qualsevol cas, aquí teniu alguns elements de reflexió. Per què podem parlar de les obres de Kane, però també de les de Norén, Crimp o Fosse, com a tragèdies contemporànies? La resposta, a les vostres mans.